

Toimittajalta.

On kysytty minulta, mikä oma suhteeni on armeijaan, suojeluskuntaan, lottiin j. n. e., olenko niiden kannattaja vaiko niiden vastustaja. Ruusu-Risti on antanut tilaa molemmanlaatuksille mielipiteille, niinkuin on luonnollista lehden, joka edustaa Ruusu-Ristiä, totuudenetsijain seuraa. Vaikka luullakseni oma kantani on lukijoille vanhastaan tuttu, ei liene vahingoksi, jos sen kerran vielä esitän.

Periaatteellisesti olen sen ihanteen kannattaja, jonka tiedän Kristuksen veljeskunnan työohjelmaksi. Uskon siis „tuhatvuotiseen valtakuntaan“, siihen rauhan ja rakkauden yhteiselämään maan päällä, joka tulee, kun me ihmiset olemme siihen valmistuneet. Läheisempänä „poliittisena“ päämääränä uskon Europan Yhdysvaltoihin, jotka toteutuvat kohta, kun kristityt kansat huomaavat häpeälliseksi ja itselleen ylen vaaralliseksi ja vahingolliseksi kantaa miekkaa toisiaan vastaan. Olen, kuten olen ennen sanonut, reaalioliitikko enkä usko, että onnen tuhatvuotinen valtakunta on toteutettavissa väkivaltaisilla vallankumouksilla, tulella ja miekalla, vaan ainoastaan Ruusu-Ristin eli teosofian merkeissä tapahtuvalla sivistys- ja valistustyöllä. Kun ihmisten sydämet puhdistuvat, silloin murhaajain puukot pistetään tuppeen, varkaiden yölliset askeleet lakkaavat hiipimästä ja juomarein huudot hiljenevät.

Reaalioliitikkona uskon ainoastaan valistustyöhön ja semmoisten lakien laadintaan, jotka ottavat huomioon olevia oloja eivätkä räikeästi sorra yksilöiden vapautta. Yleinen asevelvollisuuslaki esim. vaatii ehdottomasti pykälän, joka vapauttaa asetta kantamasta ja osaa ottamasta n. s. puolustustyöhön semmoisen nuorukaisen, joka omantunnon vakaumuksesta ei hyväksy miekkaan tarttumista. Ei niitä kieltäytyjiä koskaan ole niin paljon, että valtion kannattaisi heitä rääkätä tai rangaista.

Reaalioliitikkona teen myös aina – vaistomaisesti – eroa aatteen ja ihmisten välillä. Jos itseltäni odotan, että seuraan Kristusta kykyjeni mukaan, ei minulla ole mitään oikeutta odottaa tai vaatia sitä toisilta. Olenhan Kristuksen seuraajana ihmisten rakastaja ja palvelija; olen kutsuttu heitä auttamaan, mikäli se on minulle mahdollista. Heidän ihanteensa voi olla toinen kuin minun, ja jos näen, että he ovat vilpittömiä vakaumuksessaan, iloitsen ja rakastan enkä sekaannu heidän asioihinsa. Teen vain omaa työtäni siinä tiedossa, että Viisaus etsii heitäkin lapsikseen. Sanon „Viisaus“, sillä heidän oma viisautensa on epäilemättä paras heille ja maailmalle tällä hetkellä.

Ihmiset ovat minulle yksilöitä, heidän aatteensa ja viisautensa jäävät kokonaan arvosteluni ulkopuolelle, silloin kun he tarvitsevat apua. Muistuu mieleeni räikeä esimerkki omasta nuoruudestani.

Oli kevättalvi 1897. Tuskin puoli vuotta oli kulumut „kasteesta“, josta kerron kirjassa „Ruusu-Ristin syntysanat Suomessa“; voin kerskaamatta sanoa, että elin sydämessäni ja päässäni niin lähellä Kristustajuntaa kuin koskaan on ollut minulle

mahdollista. Silloin tuli eräänä päivänä luokseni ystäväni J. N. kertoakseen minulle surunsa ja huolensa, tuskansa ja toiveensa.

Tämä J. N. oli teosofisia ystäviäni, – eihän minulla muita ystäviä ollutkaan. Hän oli köyhän kodin lapsena joutunut maailmalle 12-vuotiaana ja siitä lähtien ansainnut leipänsä kovalla ruumiillisella työllä. Hänessä paloi sammumaton tiedonhalu. Itse hän oli oppinut kirjoittamaan ja oltuaan päivän raskaassa työssä hän yöllä lueskeli, tutki, laski ja kirjoitti. Hän oli 19 vuotta vanha, kun häneen tutustuin, ja paitsi kielissä ja korkeammassa matematiikassa hänellä oli erinomaiset koulutiedot – historiassa luonnollisesti laajemmat kuin tavallisella ylioppilaalla. Hän oli miltei luonnottoman laiha, mutta koko hänen olemuksensa säihkyi tulta ja voimaa. Hänen temperamentinsa oli pessimistinen, vaikka hän totuudenetsijänä kallistui teosofiaan ja tolstoilaisuuteen.

„Vereni on täynnä anarkismia“, oli hänen tapansa sanoa, „ja usein ajattelen, että jos minulla olisi pommeja, räjäyttäisin tämänkin bulevardikadun ilmaan.“

Uskoin hänen synkkyyteensä, mutta iloitsin samalla, että seurustelu meidän kanssamme nähtävästi vaikutti häneen rauhoittavasti. Kerran kun hän oli erikoisen mustalla mielellä, ehdotimme hänelle, että hän lähtisi maalle erään tolstoilaisen kirjailijan luo ja viipyisi siellä jonkun aikaa pelto- ja metsätöissä. Hän tuli hyvillään ehdotuksesta ja laittautui matkaan varustettuna minun suosituskirjeelläni.

Hän se nyt odottamatta ilmestyi luokseni, kertoen terveisiä maalta, jossa oli viettänyt rauhassa useampia kuukausia. Hän oli entistä reippaamman, mutta samalla hieman huolestuneen näköinen.

„Mitenkä nyt on asiat?“ kysyin.

„Muuten hyvin“, hän vastasi, „mutta minulla pyörii päässäni tuuma, jota en pysty täyttämään, ellen saa apua. Tulin nyt kysymään sinulta, tahtoisitko ja voisitko minua auttaa. Kysymys on rahasta, mutta se on samalla periaatteellinen kysymys.“

„Annahan kuulla.“

„Kuten tiedät, taistelevat kreikkalaiset paraikaa isänmaansa ja vapautensa puolesta turkkilaisia vastaan. He ottavat mielellään vastaan vapaaehtoisia armeijaansa – ja minun tekee mieleni lähteä heitä auttamaan. Sitä varten tarvitsen matkarahaa kaksisataa markkaa. Voitko lainata ne minulle?“

Olin koko lailla hämmästynyt, mutta ystäväni katseesta näin, että hänen sielunsa oli kovasti kamppaillut. Kun en heti virkkanut mitään, kiirehti J. N. sanomaan:

„Ehkä pyyntöni loukkaa sinun periaatteitasi samalla tavalla kuin hänen, jonka luota tulin. Ymmärrän sen, mutta en voi mitään sisäiseen haluuni.“

„Ei, ei“, kiirehdin vastaamaan, „tahdon palvella sinua sillä tavalla kuin sinulle on hyvä, mutta kerro vähän enemmän itsestäsi, että ymmärtäisin paremmin.“

J. N. kertoi:

„Olen ajatellut nyt kuukausimääriä todellista uhrautuvaa elämää, semmoista kuin siellä maallakin olen nähnyt silmieni edessä. Se on minulle korkea totuus ja ihailen niitä ihmisiä, jotka luopuvat yhteiskunnallisesta asemastaan, rikkaudesta tai

lupaavasta tulevaisuudesta palvellakseen ihmiskunnan asiaa. Tekisin samoin, jos minulla olisi mistä luopua. Mutta mistä minä luovun? Köyhyydestänikö? Kovasta ruumiillisesta työstäni? Sorronalaisesta asemastani? Eihän minulla ole mistä luopua! Ei elämä voi minulle olla sen raskaampi kuin se on. Ei minulla ole mitään antaa – ei ihmiskunnalle, ei Jumalalle. Sydämeni vuotaa verta alituisen. Nyt minusta tuntuu, että jos sotilaana niittäisin edes vähän kunniaa, olisi minulla jo jotain luovuttamisen arvoista. Ja ennen kaikkea minusta tuntuu, että tämä ikuinen janoni oikeuteen, tämä ikuinen vihani elämän vääryyttä vastaan ei voi sammua muuhun kun vereen. Kun näen veren vuotavan, omani ja toisten, silloin uskon lauhtuvani.“

Minua vapisutti, mutta sydämessäni ihailin ja rakastin tuota nuorukaista, joka rajuista ja tulisista intohimoistaan huolimatta ei koskaan itse olisi alentunut mitään väärää tekemään. Sotahan sentään oli koko maailman hyväksymä siveellinen toimenpide.

„Ymmärrän sinua“, vastasin, „ja tahdon auttaa. Nyt on vain kysymys rahoista. Kassani ei ole kehuttava, kuten tiedät. Vaikea minun myös on lainata rahaa . . . Mutta . . .“

Ja samalla keksin keinon.

Ommellisenä J. N. läksi Kreikkaan, otti osaa vapaussotaan, saavutti kunniaa, sai sodan loputtua kruununprinssin omasta kädestä matkarahat kotiin ja palasi Suomeen kesällä toisena miehenä, iloisena, tyytyväisenä, reippaana. Hän julkaisi lehdissä muistelmiaan sodasta ja havaintojaan matkoiltaan ja hävisi sitten kotiseudulle Pohjanmaalle.

Tolstoilainen ystävämme sanoi minulle kerran tavatessamme samana keväänä puoleksi nuhdellen: „Kuinka sinä Buddhan oppilaana annoit J. N:n mennä sotaan?“

Niihän se oli. Punastuin enkä keksinyt mitä vastata. Kummasti myös hiveli arvonimi „Buddhan oppilas.“

Periaatetta vastaan olin kai rikkonut, – jos minulla yleensä muita periaatteita oli kuin rakkaus ihmisiin. Omatunto ei soimannut ja sydän sanoi, että olin tehnyt parastani.

En tiedä, voiko toinen ottaa oppia muistelmastani. Kerroin sen kuvaavana esimerkkinä nuoruuden aikuisesta reaali politiikastani, enkä osaa sanoa, olenko vieläkään sen viisaammaksi käynyt. Ehkä yhä menettelisin samalla tavalla . . .

*

Olin ajatellut tammikuun Ruusu-Ristissä pakinoida vähän kirjoista, mutta monet kiireeni estivät. Nytkin supistun suosittelaan muutamia teoksia, joihin olen saanut tutustua.

Ensimmä mainitsen *Jussi Snellmanin* runokokoelman *Ristimiekka*, joka ilmestyi jouluksi. Onhan J. S. vanhastaan tuttu runoilija ja etenkin runojen suomentaja, mutta tämä oli kuitenkin hänen debyyttinsä kirjailijana. Ja todella se oli kuin nuoren

runoilijan debyytti. Muoto oli ehyt, valmis, tasainen, semmoinen kuin vanhalla runoilijalla, mutta sisältö uhkuu nuorukaisen elämän- ja totuudenjanoa. Temperamenttiä tulvillaan ovat J. S:n runot, ja runoilija kääntää intohimoisen katseensa milloin ylempään, milloin alempaan minäänsä. Eräs runo on minulle persoonallisesti kallis: „Etsijä“, joka Erkki Melartinin säveltämänä esitettiin viisikymmenvuotispäivänäni.

Memoarikirjallisuudesta tahdon erikoisesti huomauttaa kolmesta teoksesta, joiden lukeminen on tuottanut minulle sanomatonta nautintoa. Toinen on *Arvid Järnefeltin Vanhempieni romaani*, II osa. Toinen on *Alma Söderhjelm*in muistelmateos *Min värld*. Kolmas on *Mahatma Gandhin* muistiinpanot *Mina experiment med sanningen*. Mainitsen nämä kolme yhtäikaa, sillä ne ihastuttavat suoruudellaan, totuuden rakkaudellaan ja suvaitsevalla ihmisymmärtämyksellään. Mieleen painuvat Gandhin sanat: suurin läksy, minkä olen elämässä oppinut, on kompromissi eli sovittelu.

Indian satumaahan vie myös amerikkalaisen sanomalehtinaisen *Katherine Mayon* kuuluisaksi tullut kirja *Moder Indien*, joka ilmestyi ruotsinnettuna joulukuksi. Se ei kuitenkaan avaa meille satujen, vaan räikeän todellisuuden Indiaa. Kauhuksemme saamme lukea naisten sorretusta asemasta ja uskomattomista kärsimyksistä, jotka aiheutuvat n. s. lapsiavioliitoista ja siitä, että pienet tytöt voivat joutua aikamiesten, jopa vanhojenkin vaimoiksi, jäädäkseen sitten leskien surulliseen asemaan. Kauhuksemme saamme niinkään lukea kastittomien (parioiden) surkuteltavasta asemasta; heitä on Indiassa kuusikymmentä miljoonaa ja he rukoilevat, ettei Englanti heitä hylkäisi; Englanti on nostanut heidät ihmisten asemaan, mutta jos India tulee aivan itsenäiseksi, joutuvat he taas brahmaanien, pappiskastin, julman sorron alaisiksi. Teosofisen Seuran taholla on moitittu K. Mayon kirjaa yksipuoliseksi ja liioitelluksi, mutta vaikka se sitäkin olisi, – ei savua ilman tulta. Tekijä muuten perustaa tosiseikkansa virallisiin asiapapereihin, tilastotietoihin, ensi kädessä kuulemiinsa ja näkemiinsä. Mielestäni siitä joka tapauksessa huokuu syvä myötätunto Indian kansaa kohtaan. Emme saa unohtaa, että Mestarit ja H. P. B. erikoisesti puhuvat lapsiavioliittoja vastaan ja että Mrs. Besant on seurannut heidän jäljissään. Viime vuosina onkin parannuksia saatu aikaan. Gandhi on samaten surrut lapsiavioliittoja ja kastittomien asemaa. Emme liioin saa unohtaa, että H. S. Olcott perusti koulun toisensa perästä parioiden lapsia varten. Nämä *Olcott panchama schools* yhä vielä tekevät siunattua työtään.

Amerikkalainen matkakirjailija *W. B. Seabrook* julkaisi viime vuonna kirjan *The Magic Island* (Taikojen saari), joka kohta ilmestyi myös ranskaksi, saksaksi ja ruotsiksi, koska se herätti suurta huomiota alkukiehellään. Tekijä kertoo Haitin neekereistä, heidän uskomuksistaan ja taioistaan. Hän ei ole ylpeä länsimaalainen, joka yliolkaisesti katselee „raakalaiskansojen“ taikauskoa, vaan totuutta etsivä ihmisveli, joka kunnioituksella lähestyy ihmisiä ja heidän jumaliaan. Hän pääseeikin neekerein ystäväksi, saa olla mukana heidän salaisissa uskonnollisissa juhlamenoissaan (pelätyissä vudu-seremonioissakin) ja tulee siihen vakaumukseen,

että paljon on taivaan ja maan välillä, josta filosofiamme ei ole uneksinut. Hän ei enää epäile henkimaailmaa ja ihmisen salaisia kykyjä oltuaan läsnä neekerein mysterioissa.

Tuntemattomaan ja kiinnostavaan maahan vie meidät niinikään *herttua Larson* kirjallaan *Mongoliet och mitt liv bland mongolerna*. Hän joka on viettänyt siellä kymmeniä vuosia aina viimeisiin aikoihin saakka, kuvaa Mongoliaa miltei paradiisiksi ja mongooleja luonnolliseksi, raikkaaksi, onnelliseksi ja vieraanvaraisiksi paradiisin asukkaiksi. He tiesivät niin vähän maailmansodasta ja sen vaiheista, että kun tekijä v. 1921 tapasi erään ruhtinaan sisämaassa ja kysyi häneltä jotain maailmansodan yhteydessä, ruhtinas vastasi, ettei hän ollut kuullut mitään semmoisesta sodasta. „Minultako nyt vasta saatte tietää maailmansodasta!“ huudahti herttua Larson. „No, mikä kiire minulla oli siitä ennen tietää?“ vastasi ruhtinas rauhallisesti. Herttua Larson oli m. m. hyvä ystävä „elävän Buddhan“ kanssa, joka tämän vuosisadan alussa valittiin Mongolian keisariksi. Hän viihtyi niin hyvin uudessa kotimaassaan ja tuli niin hyväksi ystäväksi kaikkien kanssa, että muuan ruhtinas kohotti herttuan arvoon tämän Ruotsista kotoisin olevan talonpojan pojan, joka alkuaan lähti Kiinaan englantilaisen bibliaseuran palveluksessa ollen.

*

Tammikuun Ruusu-Ristissä oli Vapaan Sanan osastossa kirjoitus, joka m. m. koski minun esitelmiäni. Kirjoitus aiheutui eräästä keskustelukokouksesta, jossa m. m. muuan puhuja oli ihmetellyt, että esitelmissä nykyään saadaan kuulla niin paljon „kirjaviisautta“. Tämän johdosta kirjoittaja sanoo, ettei hän ymmärrä, mitä asianomainen veli tarkoittaa P. E:n kirjaviisauksesitelmillä. Hän kuitenkin antaa siihen selityksen, joka semmoisena tietysti on oikea. Tulin yhtäkaikki ajatelleksi, että alkuperäinen ihmettelijä ehkä tarkoitti sitä, että viime syksynä paljon puhuin erilaisista kristillisistä lahkoista, kveekkareista, mennoniiteistä y. m., sekä paneurooppa-aatteen esitaistelijasta, itävaltalaisesta tohtorista, kreivi Coudenhove-Kalergista y. m., joista kaikista asioista tietenkin saattaa lukea kirjoista. Olin kuitenkin uskonut, että kuulijani mielihyvällä seurasivat esityksiä, joissa tein selkoa ihmisten meikäläismallisista pyrkimyksistä menneinä aikoina ja omien ihanteittemme voitoista nykyajalla. Eihän ole sanottu, että jokainen kirjojen tutkija olisi löytänyt juuri samoja tosiseikkoja kuin minä.

Kyllä sitten taas tuli vuoro „yliluonnollisten“ asioiden luennoissani. Siirryttiin tuoneloihin ja taivaiisiin ja olin tilaisuudessa kertomaan uusista näkemyksistäni. Mutta pelkään, että kadottaisimme jalansijan maan päältä, jos aina liikkuisimme „ilman pitkällä piholla“, joista verrattain harvoilla sentään on omakohtaisia kokemuksia.